

# DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-  
NYOMDA-VÁLLALATA,  
ahova a lap szétküldésére vonat-  
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.  
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.  
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-  
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-  
UTCA 9. SZÁM,  
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-  
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-  
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

## Gergely Antal

1869—1912.

Székvész döngeti a Libanon cédrusait, vihar ragadja el a magyar református egyház nagy embereit.

Megdöbbenő váratlansággal a férfikora teljében álló Gergely Antalra került a sor.

Most kezdett pedig igazán ragyogni csillaga. Amiről ismerősei szilárdan meg voltak győződve, amit gyülekezete régen megszokott, amit barátai előre megjövendöltek, csak most lett országszerte ismertté tüneményes tehetsége, a kálvineumi hangversenyeken mindenkit, meghódító és elbájoló szónoki varázsa.

Nem csoda, ha maga a vezér, ki oldala mellé vette, aki értékét legjobban felismerte, az első helyre állította: nem csoda, ha Tiszántúf püspöke, az ORLEI ehöke, maga tett tisztességet koporsója felett.

Nagy erősségünk dőlt le benne.

Fény gyúlt ki ott a szemekben, ahol ő a szószéken megjelent. Szavának ezüst csengése megbűvölte az embereket, — muzsika volt abban.

Beszédének hatása foglyul ejtette a lelkeket, apostoli tűz, szívhez szóló érzés, evangéli erő és igazság volt abban. Olyan volt az, mint a Genezáret tava, az Idvezítő alakja eleve-

nült meg, a csillagos ég tükröződött abban. Olyan volt az, mint a selyemmel, szíronnyal himzett magyar varrottas, a keleti tájak dús virágszőnyege, a magyar nyelv gazdag színeiből. költői képei fonódtak művészi remekké abban.

Igézetes szava még most is fülünkbe cseng. Még most is egyéniségének hatása alatt állunk. Még most is magunk előtt látjuk a daliás férfiút. a felejthetetlen barátot, az övét szerető jó apát, az egyházáért, a fajáért élő-haló hű pász-tort. Még most is, midőn kora halálát hírül adjuk, midőn sirja felett könyezünk.

Elragadtatott mintegy árvízzel. Szíve ölte meg őt s a magyar mozdulatlanság, a közöny, a pártosság, a nagy egyházak és a magyar föld átka.

Óh te szép Alföld, óh te büszke magyar nép, olyan vagy te, mint a pusztá, végtelen, szertelen, szélsőségre hajló. Pedig ami értékes van rajtad, az mind idegen égalj terménye. Még nagy embereid is, akik rendesen más vidékről kerülnek hozzád; akikre nem hallgatsz, de akiket idő előtt megőrölsz és akiket nagy tisztességgel eltemetsz.

Igy temeted most is Antal papot, kinek váratlan gyors elmúlása miatt megdöbbenve állunk s kinek emlékét fájó szívünkbe zárjuk.

Nehéz nekünk ez az emlék, nehéz nekünk ez a fekete gyászfátyol; legyen neki könnyű a föld, a mezőtúri fekete föld.

Vándor.



## Dr. Baltazár Dezső püspök beszéde

Gergely Antal mezőtúri lelkész felett.

1912 február 13.

Az irigy koporsó, mely köré sírni és tanulni egybegyűltünk, a Gergely Antal porsátorát takarja. Nagy kincset visz el tőlünk, amit szemünkkel beláthatólag pótolni nem tudunk. Gergely Antal a mezőtúri reformátusok papja volt hivatal szerint; hivatására nézve azonban papja széles e hazában mindenkinek, aki ideálókért tud lelkesedni, vallások különbsége nélkül. Az a nagyság volt, akinek keretet, formát nem tud szabni az élet; olyan fény volt, aki mindenkinek fénylik; aki felé öntudatlan mágnes vonja még a tartózkodót is, mint ahogy a napfényt imádja koronájával az óriási cser; piciny szemével a nefelejts virág.

A fény kiégett, a tűz kilobbant. Visszahívta a magasságos ég központi napja. Nem volt rá méltó tovább ez a porban eszűzkáló világ.

Mikor a halovány halott hideg orcáját néztem, szemem baráti könnyein keresztül, fájdalommon mélyen, élesen nyilallott át egy szomorú igazság: „*így múlik el a világ dicsősége*”, „*Minden test olyan, mint a fű; ereje, szépsége, mint a mezők virága; megszárad a fű, lehull a virág*”. Ami élet, erő, hatalom, fény, melegség van ezen a világon; szívnek szeretetre dobbanása, elmének kápráztató ragyogása, becsület, bátorság, lemondás, áldozat: az mind, mind csak ide vetődött sugára Isten dicsőségének; csak követ itt lakodalmi ruhában, hogy hívjon fel oda az örök mennyekző fényes csarnokába. A világnak minden dicsősége elmúlik. Istennek minden dicsősége megmarad. Ha itt lenn múlik, vész a dicsőség, oda fenn az Isten dicsőségének birodalma nő. Ez igazságnak az első fele szomorúság, a másik fele vigasztaló.

Itt is elmúlt most a világnak valami dicsősége. A föld szegényebb lett, lelkünk üresebb, reményünk bátortalanabb; megcsuklott a harsona hangja; egy érc foglalvány letört a paizsról, a kard élén mély csorba esett; megomlott egy bástyafok s az őrtoronyban elnémult a legszébb szavú harang.

Ilyen csapás is csak minket érhet. Ezt a mi magyar nemzeti egyházunkat; amely martyrkoronával fején vezeti a századok felfelé futását. Szerencséje lidércfény, boldog valósága hajnali álmom. Alig nyílik meg az aranybánya, már is beomlik. Alig süt ki a nap, már is felleget siet eléje; az oszlop leomlik, mielőtt rátámaszkod-

hatnék a tető; porba hull a fő, mielőtt megékesítené a korona.

Igy próbálnám képekbe foglalni a sötét valót, hogy hátha tudnék valamit takarni, aldatni a mély, széles seben. Pedig hiszen a fájdalom takarva is, burkolva is csak fájdalom marad. Annak helyére, akit szeretünk, hiába teszünk virágkoszorút, a helye mégis csak üresen marad.

A sötét való bizony csak az, hogy Gergely Antal nincsen többé. Istenem! Csak egy névvel kerül több reá a fejfára közülünk, milliók közül és az a felírt név mégis annyi veszteséget jelent; mintha egy egész temető fejfa-erdeét irták volna tele. Csak egy szívvel szűnt meg több dobogni és mégis mintha tetszhalál érte volna az emberbaráti szeretet s az Isten országa földi műveit; csak egy ajakat zárt le a halál; mégis mintha némaságba fült volna minden prédikáció. Mert az a név nagy erőt jelentett: a magyar kálvinizmus őseréjét, amely át tud törni a viszontagságokon, nélkülözéseken; amely a nyomorúságban acélozódik, az anyagi szegénységtől lélekben gazdagul; igaz, hogy időnap előtt el is égeti magát a nagy küzdelmek lángjaiban; mert az a szív nagy, mélységes, átfogó emberbaráti szeretetnek szent temploma volt, melyből az evangélium kölcsönhatása árasztotta a jócselekvésre, irgalmasságra, áldozatkészésre hívó szózatot; mert az az ajak az első pünköszt megújult ereje volt, csodálatos hárfa, melyen a lélek megoszlott az isteni bölcsesség titokzata emberi érteshez alkalmazottan; s az anyagnak, erőnek, életnek temérdek jelensége, isteni igazságok tiszta régióiba osztályozódott.

Gergely Antal nem volt nagy a hivatali rang mértékével mérve; de *nagy volt a jelek és csodák cselekvésében*, melyeket az Isten igéjének erejével művelt. Az írás ugyan azt mondja, hogy *nem beszédben áll az Isten országa, hanem a léleknek az erejében*. De azt is mondja, hogy a megigazuláshoz szükséges hitet nem nyerhetjük prédikáció nélkül. Ha tehát lélek teljességéből szól a száj, akkor a beszédben ott van a léleknek az az ereje, amiből az Isten országa áll.

S ki ne látta volna közülünk az Istenországát népesülni, mikor annak kapujába hívó szavának varázsával Gergely Antal állott? Ragyogó szemekkel, tüzes orcával, a lelki gyönyörűség szentelt mámorával tódultak a kapu felé; himni és bírnai azt, amit hallani is olyan gyönyörűség. Hányszor láttuk, hogy isteni adománya csodatevő vesszejével könyvforrást fakasztott a köszikla szívek belsejéből és termékeny tette

az útszél, a köves helyet, a tövisek közét, hogy teremjen szegények, árvák javára gazdagon. Hányszor láttuk és éreztük, amint vitte, emelte a hallgatóság százait az égi gondolatok és érzelmek napsugaras birodalma felé, az Istenhez kötözve őket ékes szavának rózsafonalával, aranyláncaival.

Most pedig ő a halál hideg köteleitől megkötözve száll alá a sírba. „*Igy múlik el a világ dicsősége*“. A mi dicsekedésünkből panaszkodás lesz, a zászlóból szemfedél, az ünneplés, dicsőítés hozsánnáiból halotti koszorú. Egy fényes lélek felszáll az égbe, hogy az ottani ragyogás még tündöklőbbé legyen: a villámsújtotta büszke tölgy pedig leomlik a földre, hogy széthulló porából színes virányt neveljen az emlékezet.

Csak ennek a viránynak gondozása most már a miénk. Első sorban tietek, gyászos özvegy, árva gyermekek, kikről annyit, oly szépen, oly mélységes szeretettel és másokat építőleg is beszélt; kikért annyit aggódott, küzdött, fáradott. Nagy lelkének szent hevülete gyakran nézett próféciás ihlettel a jövőbe és látott úgy, ahogy most vagytok, korán özvegyen, korán árván benneteket. A ti özvegységetek, árvaságatok felett sok nemes könny hullott már előre és hull mostan is, hogy részvételt nyújtson vigasztalást. Mert a halott nemesak a tietek, hanem milliók halottja. Az emlékezet virányát mi is gondoljuk együtt veletek. Egyház, egyházmegye, egyházkerület, gyülekezetek, népek, nemzetségek, kicsinyek, nagyok, tudatlanok és tudósok, boldogtalanok és boldogok: az egész magyar társadalom közös szomorúsággal temetnek itten. Temetünk e világ dicsőségéből egy gyorsan lehullt, fényes, bújdosó csillagot; s adunk az Isten dicsőségéhez hálaadást, hogy viszfénye megtetszett a mi lelkünk épülésére és gyönyörűségére egy atyánkfiában, kinek lelkét elbocsátjuk oda, ahonnan származott: az örök dicsőségbe.

Hűséges szolgatárs, ott vagy tehát már fennt, „*a táboron kívül*“; kívül a földiek gyarló táborán, megdicsőülve; nem látsz mást, mint azt, akihez apostol módjára vezetted embertársaidat: „*a Jézust egyedül*“. Ő pedig mondja tenéked: „*Jól vagyon, hű szolgám; kevesen hív voltál, többre bizlak ezután. Éheztem és ennem adtál; szomjuhoztam, megittattál; úton járó voltam, befogadtál; beteg voltam, tömlőben voltam s meglátogattál engemet. Jer és bírd örökségül az országot és annak dicsőségét*“. Ámen.

## Nagy Isten dicsőség néked.

*Itt a tavasz s a madárka  
Báránnyelők közé szállva  
Cseng ajkáról hangos ének.  
— A magasból hallok én ezt —  
Nagy Isten, dicsőség néked!*

*Himes rétnék száz virága  
Ott lenn a halom aljába,  
Édes illatot lehelve —  
Mint ha mind így énekelne:  
Nagy Isten, dicsőség Néked!*

*Éj leszálltán, tiszta égen  
Millió csillag ragyog, ég fenn.  
Tűnő fényük reszkelése  
Ég urának köszöntése:  
Nagy Isten, dicsőség néked!*

*Mi is lelke-képe mása  
Nevét foglalva imába,  
Hittel, szívből, szeretettel  
Óh! hirdessük szóval, tettel:  
Nagy Isten, dicsőség néked!*

† Gergely Antal.

## Emlékezés Gergely Antalra.<sup>1</sup>

Tudom, hogy vannak, akik elparentálják az enyémmel hivatottabb tollal, élte folyásának pontos tudásával, ... és mégis helyet kérek én is... én, egy valaki a nagy közönségből.

Olyan vidéken élek, hol jóformán nincs kinek elmondanom, amit érzek s aminek elmondására szinte ellenállhatatlan vágy késztet...

Csordultig telve a szívem keserű fájdalommal s talán könnyitek rajta, ha megnyitom zsilippjét... Majd meglássák, lesz mondani valóm olyan is, ami közérdekű...

Tehát nincs többé Gergely Antalunk!... Tehát egy óriási erőmennyiséggel szegényebbek vagyunk mi, szegény magyar reformátusok, kiknek vagyonunk alig van más, mint ami nagyjaink agyában, szívében vagyon.

S értelemnek, érzésnek, cselekvő erőnek, fizikai képességének szebb, magasztosabb harmoniája képzelhető-e, mint aminő Gergely Antalban megdicsőült?

Lelki szemeimmel úgy látom őt, amint ott áll a budapesti Kálvin-téri templom magas szószékében. A hatalmas csarnok minden zuga megtelt, mint mindig, ha az ő beszédjét hirdette a napilapok egy eldugott sora. Ezerek figyelnek megszólalására. S fiatal, daliás alakja kiegyenesedik, szelíd szemeiből a boldog öröm mosolygása árad szét, amint körül néz s látja magára tapadni a szeretetnek meleg tekinteteit s az áhítatos kíváncsiságot... Felcsendül férfias, tiszta bariton hangja. Mérséklettel, alázattal, meghatottan mondja az imát. Majd felveszi a szent

<sup>1</sup> A cikk írója nem roken vérszerint, csak névben és lélekben az elköltözöttel.

*könyvet* s magyarázni kezdi. Egyszerűen, keresetlenül, a legegyszerűbb ember által is könnyen érthető formában. S mikor úgy érzi, a többség már megértette, akkor szólni kezd a kisebbséghez, a magasabbrendű elméjükhöz, a kételkedőkhöz, a természettudományi iskola materialista, cinikus neveltjeihez. Felhívja a *világtörténelem könyvét*, előveszi a bölcselők állításait... S beszédje egyre magasabb régiókba ragadja a lelkeket. Bizonyít, cáfol, vitatkozik, megállapít. Feltárja a bibliának sokszor képletes értelmét, megmutatja annak költői szépségeit... S utolsó fegyvernek előveszi a *természet nagy könyvét* is. S hogyan olvas belőle?! Hasonlatokat és ellentéteket keres és talál a holt anyag és a szerves élet világában. S oda ér az ő lelkének paradicsomához, a növényeknek, a fáknek, a virágoknak kertjéhez... és önkénytelenül festeni kezd színesnél-színesebb, üdénél-üdébb képeket... Az ember hallván, szinte látja amit mond s aestetikai gyönyörűséggel felik meg ezer agynak millió idegszála...

S a hangja egyre változatosabb, egyre zeneibb... A kifejezései egyre költőibbek, mondatai egyre ritmikusabbak... Mintha melodramát hallanánk, s mintha a saját hangja volna az orgona-kíséret, mely olykor fájdalmasan megreszket, ha korunk romlottságát siratja, — olykor diadalmasan zeng, ha az evangélium eszméinek győzelmét prófétálja. Izmos karjainak hatalmas gesztusai egyik percben mintha elleneit sujtának le, másik percben mintha szárnyakként égbe emelnék őt s vele a keblére ölelt egész gyülekezetet...

A hallgatóság nagy tömege ilyenkor már nem bírja követni gondolatainak minden értelmét... Csak megbüvölten élvezi a látványt, amint áiszellemlült arca megszépül, a hangját, amely szívet simogat, szívébe markol, remek stílusa szépségeit... s már gondolkodó kritika nélkül adja át magát a *hitnek*...

A pünkösdi esoda ismétlődik. Idegen nyelvű ember is atmelegszik s megérti, hogy itt az istenség fogalmát predikálja, helyesen predikálja egy igazi apostol...

Gergely Antal legutóbb a presbyteri világszövetség kongresszusa alkalmával szónokolt Budapesten. És valóban a sok idegen emberre is tökéletesen megtette ezt a hatást. Könyvek csillantak fel szempilláikon azoknak, kik egy szavát sem érthették... s mint egyikük mondta, szinte látták a kettős tüzes nyelvet feje felett lebegni.

Szónoklatának e káprázatos művészi szépsége pófolhatatlan veszteségünk... Vannak tartalmas, sőt tudós hitszónokaink, kik e mellett szépen is beszélnek... De szavaik hódító erejét nézve, aligha éri el valaki s aligha léphet nyomába valaki az elköl-tözöttnek.

Gergely Antalt az Isten missionariusnak terem-tette. S talán azért vette el tőlünk ily korán, mert látta, hogy nem tudtuk felhasználni e nagy ajándékát.

Bezzeg, ha római hitre született volna Gergely Antal!

Hiszen sokkal szebben, okosabban, meggyőzőb-ben beszélt, mint Prohászka püspök! S mennyivel magyarosabban! Magyar kiejtéssel, magyar világossággal és olyan magyar világossággal és olyan magyar

meggyőződéssel, melyet nem lehetett kívülről kor-mányozni, megfélemlíteni, megrendszabályozni!...

Hiszen nem mondom, néhány paradés alkalom-mal elővettük mi Gergely Antalt... De úgy tettünk, mintha azt gondoltuk volna, hogy örökéletű...!

Csak itt — az én városomban is — évek óta ter-vezgettük meghívását... S ép a múlt héten elhatá-roztuk, hogy no most, ezen a tavaszon már igazán meghívjuk egy ünnepélyünkre...!

Bus Jakab jezsuita páter járt itt a télen... És a város művelt közönsége el volt ragadtatva. Pedig még összehasonlítást sem akarok mondani, mert sér-tést osztogatni a szeretet gyöngédlekkü, szerény apostolának sirja mellől nem illenek!

Gergely Antal meghalt... És a napilapok a sablonos halálhírek között négy-öt sorban elintézik az eseményt!...

Hát nem nyilvánvaló jele-e csak ez is annak, mennyire nem tudjuk mi megbecsülni a mi erőnket, nagyjainkat?! S mennyire nem tudjuk őket *meg-becsülni* másokkal!

Boldogok vagyunk, ha hibákat fedezhetünk fel bennük, hogy lerángassuk a magunk kicsinysege mellé... Gergely Antaltól is elégszer hallóltuk: — „nagy művésze a szónak, — de...” s itt következett a kritika. Voltak, akik még beszédjei tartalmát is kicsinyelték. Igen, mert nem bírták követni szár-nyalását! Hogy néha csak azt mondta, amit mások is mondtak már? Igaz! De milyen indokolással és minő hittel mondta ő?!

Bajos vitatkoznom, mert a mi szegény papjainkat, még ha Gergely Antal is az, nem kíséri gyorsiró. S beszédei nagy része nyomtalanul elszállott... Csak az a barázda maradt meg, amit az ő egy-egy beszéde szántott a mi szívünkben, a miénkben, akik nem tettük előre az irigység páncélját mellünk fölé.

Hányan tértek haza otthonukba az elragadtatás hymnusával lelkészársai is, akik aztán később a nyílt színen takargatták ellágyulásukat s hogy böl-céseknek látszassanak, nagyképű kritikákat mondta a részletekről...

Hát van-e helye kritikanak, részletelemzésnek pl. a kolozsvári Mátyás-szoborral szemben? Aki nem látta, annak hiába beszélünk; aki nem magyar az talán nem érti. De menjen oda bárki, kiben magyar vér kering... s ha szívverése meg nem gyorsul, mikor először maga előtt látja, hanem a részletek kritikájába kezd: — akkor — nos akkor az ilyen embernek hiába adott szemét az Ur Isten! S az ilyen valóban nem érdemli meg azt a fenséges érzést, ami végigreszket azoknak lelkén, akik megérik, mi a fenséges!

De épen ez az, ami rettenetes! A Mátyás-szobor ott maradt, bár Fadrusz meghalt. Ha többet nem alkot is s ha nem is alkotott volna, lelke halha-talanul él egyetlen művében is. De hol maradt a Gergely Antal hangja, szemeinek lángolása, arcának fölpírulása, lázas izomjátéka, hullámzó melle... sőt gyönyörű hasonlatai is. Mindez köd és pára immár.

Hát ez az a nagyszerű modern haladás?! —

Ha már nem alkothat több remekművet, de az eddigiek fenntartására volna-e legalább mód valahogy?

Hát minek van mozgókép, fonograf, gyorsírás...

vagy mit tudom én mi? Az ember toporzékol tehetlenségében!... A halál pedig esontujját feltartja s mintha mondaná: Törpe férgek ti! minden hiú mesterkedésetek hiába való!

Ha tudtuk volna legalább! Ugy-e bár, ha tudtuk volna, hogy így rövid lesz az élte!?!

Hiszen bizonyára nem én voltam az egyetlen, akinek eszébe jutott rég, hogy ostromlott egyházunk védőjeül, álma felrázójaül körül kellene hordoztatni, Gergely Antallal a bibliát, mint nagy veszélyek idején ősi királyaink hírnökeikkel a véres kardot...

Hiszen képes lett volna tán egy magyar vallási megújítást teremteni, olyat, mint volt az amerikai nagy „revival!”

Most, amikor hitelét veszítette az emberek nagy részének szemében az állítólag féltőn megállott dogmatikus protestantizmus, sokak előtt az egész kereszténység, sőt minden ú. n. „tétéles” vallás; — amikor a babonás orthodoxia és a hitetlenség szélsőségei tombolnak; — amikor hatalmas tábori szervez ez is, az is; — amikor a gyáva hasonlesőkről meghunyászkodókról nem is szólva, a mi legjobbaink is szét oszlanak különböző politikai hatalmukat szolgáló táborok naiv utócsapataiul; — akkor *itt* volt egy ember, aki talpig magyar, talpig keresztényen, talpig protestáns, talpig kálvinista és igazán vallásos, dogmatizmuson, szertartási formalizmuson felülemelkedő, a vallásnak történelmi és socialis jelentőségét teljesen értő, modern, tudományos készültsgű, nem misztikus pietista, hanem erős, öntudatos harcos — és mégis nem sértegető, kicsinyességeket nem hanytorgató, az emberi gyarlóságot megértő, de a tökéletességet látó s a tökéletesedés útjának perspektívájába biztos utat mutató nagy, igen nagy emberünk, aki kathedrán kívül is az egyéni szeretetre méltóságban önkénytelenül hódított, mert értékét, nagyságát szinte eltagadta, — nem — egyszerűen nem is tudta szent naivitásában... *itt* volt és mi nem tudtuk felhasználni őt egy hatalmas szervezkedésre, egy új vallási forradalomra. Pedig ő kész volt dolgozni, ha hívták!...

És mi ezt az embert hagytuk örölni kicsinyes munkákban... Mezőtúron.

S mikor idegeit értünk felajzotta, könnyeztünk egyet, tapsoltunk egyet. S aztán napirendre térünk felette... Gondoltuk, ha majd eszünkbe jut, újból elővehetjük... S a belső tűz, mit visszafojtott, felémészlette...

Most ám lássuk, mit veszítettünk el!

**Dr. Gergely György.**

## Imádság hete.

Gergely Antaltól.

Üde gyermekhang reszketteli meg a levegőt, gyors rezgéssel hullámozva tova s belopózik a szívekbe, behat a velők oszlásáig.

„Édes jó Istenem, dicsőség és hála neked, hogy nem feledkeztél meg rólam s az élő víznek forrásához vezettél lelkemet. Áldd meg kérék szülőimet, tanítóimat, kik szeretetedre tanítottak. Töltsd ki lelkedet társaimra is, hogy boldogak lehessenek általad, mint én! Ámen!”

Nekem, aki néhány évvel ezelőtt megmosolyogtam azt a jámbor — s szerintem képmutató — hívőt, ki társainak imádsága alatt sirva tördelte kezeit — nekem, mondom — könnyüvel felt meg a szemem e gyermek imádságát hallva, ki a gyülekezettnek közepette vallotta meg Istene iránti szerelmét. Amint könnyűim fátyolán végigtekintettem az egybegyűlteken, úgy tetszett, mintha álmokat álmodnám és látásokat látnék. Hallottam, mint lön az Úrnak szöze az ő választottja által: „Gyűjtsétek össze a népeket, hirdesetek gyűlést, vegyétek mellétek a véneket, vegyétek közétek a gyermekeket is... s az Úrnak szolgálói mondják ezt: Légy kegyelmes Uram a te népedhez! (Joel II. 16-17.) És hallék, mint nagy sokaságnak szavát, mint a sok vizeknek zúgását és mint nagy mennydörgéseknék szavát, kik ezt mendják vala: Allelujah! mert uralkodik ama Mindenható, a mi Urunk, Istenünk. Örüljünk és örvendezzünk és adjunk dicsőséget neki!” (Jel XIX. 6-7.)

Fellámadtak-e a Seregek Urának profétái, hogy hallom szavukat? Vajjon a választott nép zúgja-e oly lelkesülten a királyi zsoltárt, ünneplő ruhába öltözött menven az Úrnak templomába?

Ime, egybegyűltek mind. A galambösz vénék: egy élet tanúságával lelkükben, melynek visszhangja: Feljéd az Istent. A munkában edzett férfiak serege, kiknek paizsa az Úrnak szerelme. A teltre vágyó, életkedvtől duzzadó ifjak, kiknek száma, mint a hajnal harmateppjeié, akik felkeltek az Úrnak napján, hogy tanúságot tennének mellette. Végezetre, kiknek ajkai által fennen dicséretetik a magasság Istene: a zsenge gyermekek is eljövének, hogy édes létnek italával tápláltassanak. Nem maradtak el Sion leányai sem az ő Istenüknek dicséretétől, nagy számmal járulván oltára elé a Felségesnek.

Azután megzendül az ének. Eget vivő hatalmas, akkordjai fel a magasba törnek, mintegy jóillatú áldozatnak füstje, utat keresvén trónusához annak, ki lelkében és igazságban tiszteltetik. Micsoda pír az, mely előmli az arcotokat, micsoda fény az, mely megszállja a szemeket, micsoda érzés az, mely felmagasztalja a szíveket? Ki tudna megfelelni rá.

A hatalmas ének utolsó üteme is elhallatszott, magával röpítve minden földi terhet, mely a lelkeket terhelé. Azután kezdék kiönteni szívök tartalmát Isten előtt.

Hosszú életért mondott áldást a vénék remegő szava, ugyanazt a boldogságot kérve, az ifjak fejére, hogy ők is látván lássanak, hallván halljanak. Mellettem állottál, Uram, erős kösziklám voltál, óh! légy tovább is az, könyörög a férfi sereg. Én édes Istenem, légy vezérlő pásztorom, esdekél az ifjak csoportja.

A gyermek szülőiért; a szülő gyermekeért, a békességes szívű a hoborgatottakért; a boldog a boldogtalanért; az egészséges a betegért; a hívő a hitetlenért imáskozik, végül mindenek mindenekért, hiszen testvérek ők, egy Atyának gyermekei.

Majd felesendül újra az ének nagyobb hittel, igazabb érzéssel, ha lehet, mint előbb:

„Erős várunk nekünk az Isten!”

Meglörlöm könnyüs szemem. De hiszem nem a fehér ünneplőbe öltözött választott nép ez, nem a

királyi papság áll az Úr oltára előtt, mellén a szent Urimmel és Thummimmal. A szeretet Istenének népe ez, a végtelen kegyelmű, a kiapadhatatlan irgalmú mennyei Atyáé.

De elhagyom a képes beszédet s a lelkesedés tollát letéve, felveszem a krónikás pennáját.

Ami én itt elmondtam, mind megtörtént dolog. A bécsi Ifjúsági-Egyesület, mint a Nemzetközi Szövetség tagjai nov. 11-től 17-ig úgynevezett „Imádság hetet” tartott.

A hét minden napján — estve — összegyűltek az egyesület tagjai és pártfogói, azonkívül sok vendég, hol az egyetel helyiségeiben, hol a prot. felekezetek (Calv. Luth. Method.) templomaiban és imádkoztak, a közös programmban megállapított sorrend szerint.

Nem egy nap — mondom, — hanem egy egész héten át. Felejthetetlen e hét előttem. Nem akarok veled perbe szállni, veled édes vérem, magyar ifjúság, de azt hiszem nálad még csak álom ez, vagy a messze jövő ölében szunyado halvány reménység, de tudom azt, hogy köztetek is megvalósul, mert Istennek dolga meg nem semmisíttetik.

Látom a moslygó arcokat, hogy mi, ezt is megtörtént már a külföld szele, pedig csak a szomszédba szaladt lálogatóba s már is idegen szokást bámul. No hát, akinek az imádság idegen szokás, arra nézve a Jézus Krisztus is nagyon idegen lehet.

Miért is nem bírja tollam, a próféták gyújtó erejét, hogy leírhatnám úgy, amint én láttam, hogy hatna másra, úgy, mint én reám.

Ha hallottatok volna a törődött öregeket égi békével szívökben hálát rebegni: az ártatlan gyermekét tévovázó ajkkal, de erős hittel esdeni! Ha hallottátok volna: reszkető szájjal a bűnös hogy könnyörgött bűnbocsánatot: ha hallottátok volna: a szeretet mint ölelt át imájában egy egész világot (A budapesti ifjúsági egyesületért is imádkozlak többen.) tele erényeivel és bűneivel, nem hiszem, hogy akadna egy is, ki így ne sóhajtana fel: „Én Uram és Istenem!”

Nem lehetett itt nem imádkozni. Nem lehetett itt imádkozni nem tudni. Lélek szállt át szívből-szívbé s imádkozott az erős, a gyenge, a tudós és az együgyű egyaránt. S ha elgondolom, hogy ez így volt az egész föld kerekén (még tán nálunk is) s ha eszembe veszem, hogy mennyi erő, mennyi áldás, mennyi kegyelem közöltetett általa az emberiséggel; nem állhatom meg, hogy így ne kiáltssak fel a zsoltár-íróval:

„Hallgassátok meg ezt minden népek és vegyétek eszetekbe földnek minden lakói.”

### Bucsubeszéd.

Elmondotta **Borsos Károly** főgimn. igazgató.

Gyászos halotti gyülekezet!

Nekem jutott a szomorú kötelesség, hogy a mezőtúri református egyházközség és iskolák nevében mondjak búcsút a mi kedves halottunknak.

Érzem, gyenge az én ajkam e nagy feladatra. Hiszen, ha az előttem szólók, a távolból jövők is vérző szívvel, megtört lélekkel búcsúztak el tőle, hogy találhatnék én méltó kifejezést azok fájdalmára,

akik állandóan együtt éltek vele, akik egészen a magukénak tekintették?

Mert a miénk volt ő, egészen a miénk! Hisz mi éreztük közvetlen közelből a szíve forró lángolását, tüneményes elméje ragyogását: mi hallottuk napról-napra mézédés beszédét; minket rázott meg, minket sújtott porba bünostorozó szava; a mi szíveinket gyógyította, a mi lelkeinket emelte fel imádságos ajka. Óh, hogy tudott ő együtt érezni mi velünk! Örömeinkben velünk együtt örült, fájdalminktól az ő szíve is vérzett. Egy nagy gyülekezetnek minden öröme, minden fájdalma végigviharzott az ő nagy szíven.

Hogy ne égett volna hát ki, hogy ne szakadt volna meg az a nagy szív!?

A miénk volt ő! A mi vezérünk, a mi dicsek-vésünk, a mi példányképünk arra, hogyan kell küzdenünk, hogyan kell dolgoznunk minden szépért, jóért; hogyan kell feláldoznunk, elégetnünk magunkat a közjó oltárán.

A miénk volt ő: a mi drága kincsünk; és most — a mi pótolhatatlan veszteségünk.

A miénk volt: de nem érdemeltük meg; elvéte-tett hát mi tőlünk.

Óh, testvéreim a gyászban, fájdalomban! „Ha van könnyütök, most ontsátok el!” Ha nyílik szívetekben szeretetnek, hálának virága, szórjátok azt most mind e koporsóra! Mert aki benne nyugszik, bizony, bizony megérdemli.

Kedves halottunk! Bocsássad meg nekünk, hogy csak most, amikor már elveszítettünk, most ismerjük fel teljes nagyságában a te értékedet; most tudjuk igazán, ki voltál te nekünk.

Óh, bocsáss meg gyarlóságainkért és pihenj csendesen nagy munkád után. Emléked élni fog közöttünk minden igaz szívben, élni fog alkotásaidban, élni fog azok tetteiben, akiket te tanítottál meg arra, hogy a szépet, jót és igazat szeressék és cselekedjék.

Emléked él és él a te jobb részed is. Csak a por az, mi belőled meghalt!

Ezzel a hittel távozunk sírodtól.

Isten veled! Isten veled!

### Gergely Antal temetése.

Hétfőn jött meg a hír Debrecenbe, hogy vasárnap este Gergely Antal meghalt. Előtte való nap még levelét vettük, hogy az Orle kolozsvári ünnepélyén beszélni fog, „ha az Úr akarandja és élünk...” Óh jó lesz ezeket az igéket mélyen a szívünkbe vésnünk, mert az Úrnak gondolati nem a mi gondolatink s az Ő útai nem a mi útaink. Hihetetlen, milyen megdöbbenést okozott a váratlan halálhír. Püspökünk nem volt idehaza, a részletes intézkedéseket nem volt, aki megtegye, a temetés idejéről sem voltunk kellőleg tájékozva, mégis egész kis csapat mentünk ki kedden a vasútra, élünkön püspökünkkel, aki az utazás fáradsalmait még ki sem pihenhetett. Minden állomáson egy-egy bús magyar kálvinista pap, tanár, tanító szállott fel hozzánk. Különösen Karcagtól kezdve. Úgy látszott, hogy hatalmas nagy papi sereg fog egybegyűlni a nagy próféta koporsója körül s még sem úgy lett. Törökszentmiklóson még a vonaton kaptuk a hírt, hogy az aradi személyvonat már elment

s nem lesz Szajolon összeköttetésünk. Alig volt idő, hogy püspökünk kiszállhasson. Ő egyedül kísérlette meg a lehetetlen, a felfakadt úton kocsin menni át Mezőtúrra. De nem akadt fuvaros, végre is gróf Almásy tanyájáról akvirált fogatot s csak így érkezhetett meg három óra fele a gyászoló városba. A többiek pedig elmentek Szajolig, ahol kevesen (különösen akinek funkciójuk volt) megvárták a délután 4 órai vonatot, a legtöbben pedig vissza fordultak haza felé. Sok jó barátunk nem adatott meg, hogy megállhasson a hű pályatárs koporsója mellett s részese legyen maga is annak a hatalmas halotti pompának és tisztességtételnek, mellyel Túr nagy halottját, Antal papot temette. Az utolsó időben valami disszonancia keletkezett a vezetők között. Gergely Antal terveit, mely a nagy egyház jövő sorsára, az önálló gyülekezetekre való elhatárolásra és egyházmegyévé való fejlődésre szorítkozott, leszavazták s a gyülekezetéért élő-haló prófétát elkedvetlenítették. Annál nagyobb volt most a részvét váratlan halála miatt. Mintha Túr most jött volna tudatára annak, ki volt neki Gergely Antal? Ott volt a templomban, aki csak befért s hallgatta a Szabó Sándor túrkevei lelkész halotti imádságát és meghatva könnyezett dr. Baltazár Dezső püspök remek gyászbeszéde alatt. Majd a feneketlen sárban megmozdult a menet. 5 óra volt, midőn a sírhoz ért. Itt a temetőben tartott meg igazán és fejlődött ki a bús halotti pompa. Úgy tetszett, mintha egész Túr ott lenne a lombtalan fejfák honában s mindenkinek szívében vissza zengene az egyházmegye esperesének, a gimnázium igazgatójának és Kiss Ferenc püspökladányi lelkésznek búcsúzó szava. Messze hangzott a szomorú gyászenek, fel-felsírt a fájdalom szívettepő zokogása, tompán dübörgött a fekete föld a gyászos koporsóra, a fölé rakott koszorú erdőre. Telni kezdett a sír, csak egy-két virág úszott még a fekete hantok felett. Üresedni kezdett a temető s csak egy-két bánatos szív álldogált még az új sírhant körül s aztán ráborult itt a földön mindenekre a sötét gyász és a sötét éjszaka, s aztán kigyúltak odafent a fényes csillagok s azok között is legfényesebb a Gergely Antal-é, Túr nagy halottjáé, hogy fényljkék mindörökre, aminthogy az igazak fénylenek, mint az égnek csillagi.

## Intőjelek iskoláink életében.

### I.

Az egyetem teljes kiépítése, melynek nagy koncepciójú élet-berendezésében már csak helyet foglal a mi ős-kollégiumunk és amelynek hatalmas életfunkciója megérti és felszívja a közelébe jutott kulturális intézmények magasabb célú és eleddig önállóan megnyilvánult ténykedéseit; — azt hiszem, gondolkodásra ösztönöz bennünket olyan irányban is, hogy vajjon egész egyházi szervezetünk és ennek keretében tapasztalható munkálkodásunk alapos építésre, biztos erősbbödé- és fejlődésre vagy-e berendezve? s különösen kulturális, special pedig iskolai berendezkedésünk, a tisztán világi és így általános ismeretek terjesztése és biztosítása mellett, használ-e nekünk annyit, amennyi áldozatot hozunk érte anyagi téren és a hagyományos, de a mai

világfelfogáshoz simuló református öntudat beplántálásához és erősítéséhez járul-e annyi látható és értékes eredménnyel, amennyit a testükhöz, vérükhöz és lelkükhöz nőtt iskolai intézményünk-től elvárhatunk és megkövetelhetünk?

Ezek a nagy kérdések méltán foglalkoztatnak most bennünket és amikor ime — a fejlődés áhitott megnyilvánulása s a nyitani előrelépés kérelhetetlen logikája — legelső és legföltettebb kulturintézményünk feláldozását követeli tőlünk és nincs módunkban, hogy kitérjünk a követelés elől; akkor önként merül fel agyunkban a kérdés és lelkünkben az aggodó töprengés: ha vajjon — a különböző fokozatokon — még meglevő iskoláink meddig állják meg a tűzpróbát? meddig lesznek képesek megbirkózni az egyetemes értékű tudományok, avagy csak az általános mérték alá eső ismeretek elháríthatlan követelményeivel?

Az általános és korszellem-követelte haladás nem türte meg a külön, felekezeti autonómiával körülbástyázott kulturintézményt, mihelyt arról volt szó, hogy magasabb fokú berendezkedéssel a nemzeti élet egyetemes kívánalmaihoz alkalmazkodjék; mert a tudomány, a művelődés, a fejlődés emberi, állami, nemzeti és nem kizárólag felekezeti közkinccs, melyet csak látszólag is, — exkluzív határok közé szorítani soha sem lehet. Nem lehet még az általános és nemzeti szabadság levegőjében élő tiszta magyar református egyházban sem.

És ez az axioma, — sőt mondjuk egyenesen: — ez a leszűrt igazság nagyon fontos és hasznunkra fordítható tanúságokat szolgáltat nekünk iskoláink életéért esengő aggodalmainkhoz, a jövőbe félenken tekintető tanügypolitikánkhoz, mely évtizedeken keresztül tanúsított alkalmazkodási képességével eljuttatott bennünket a teljes levetkőzés állapotához; egészen oda, ahol hirdetjük ugyan és formailag mutogatni próbáljuk, hogy van iskolai autonómiánk, de tényleg, az iskolakormányzás és berendezkedés útján teljesen kötött marsrutával haladunk.

Ez pedig nagy akadály, erősen megalázó és a belső ethikai érvényesülést tekintve, dekadentiába hajtó állapot egész iskolai életünk normális fejlődésére nézve.

Akadály, — mert bár a magunk portáján és sokszor súlyos anyagi áldozatok árán élünk; — másé a rendelkezési jog és mi magunk erszényünk, gondolkodásunk, lelkivilágunk ösztönzése szerint nem rendezkedhetünk be önállóan az iskolai élet külső, vagy belső területén; hanem taktikai tejjástáncot kell járnunk minden mozdulatunknál, hogy legalább látszatát őrizzük meg az iskolai autonómiának.

Lehet-e aztán lelkesedéssel, teljes odaadással felkarolni, istápolni egy ilyen, jóformán kisajátított intézményt?

De megalázó is ez az állapot, hiszen akárhányszor nagyobb, vagy néha számot is alig tevő dolgokban autonómiánk alapján intézkedik felsőbb hatóságunk, pld. az esperes, vagy talán épen a püspök, de közbejön a tanfelügyelő, vagy más, helyteleníti — sokszor csak a betűért, vagy isten tudja miért — az eljárást és az esperes, vagy talán épen a püspök, meghátrál, a legjobb esetben keresi az alkalmazkodási lehetőséget.

Emlékezzünk csak vissza, — nem rég volt —

boldog emlékü püspökünk, Eröss Lajos, az oklevél nélkül való igazolványos tanítókat fennálló jog- és a gyakorlat alapján is, alig bírta megmenteni a végpusztulástól s a törvényesített állapot mellett egész egyéni- és hivatali tekintélyét mérlegbe kellett dobni, hogy legalább azok nagyobb részét a kidobás kegyetlensége alól kiszabadítsa. Így is maradt vissza elég vérző seb és derékban kettétört existencia.

Ilyen és ehhez hasonló megaláztatásoknak nap nap mellett ki vannak téve a parochiális lelkészek.

Mindezek tetejébe kerül aztán a legnagyobb, a legsúlyosabb baj, t. i. iskoláink belső életének oly irányú fejlődése, mely mindennek, csak hagyományos református szellemű fejlődésnek nem nevezhető.

Érzem, hogy erős kijelentés ez, szomorú és alig eltűrhető jelenség, kivételek nélkül nem is alkalmazható: de általánosságban tényleg megállapítható iskoláink — és itt különösen népiskoláink — belső életirányának a református szellemtől való távolodása, az ehhez fűződő nevelési iránynak dekadenciája.

Az ifjabb tanító nemzedék — némi kivételtől eltekintve — nincs többé eltelve azzal az ideális egyháziassággal, benső vallásossággal, amely a régiéknél egyik jellemző tulajdonsága volt és amelynek közvetlen hatása, — még esetleg a hiányosabb paedagógiai készség mellett is, — érezhető volt az iskolában, megnyilatkozott kint a néplelekben.

Olyan volt ez, mint a tenyésztő nyári nap, el sem titkolható fényével és érezhető melegével életet fakasztott, derűs nyugalmat öntött a vele érintkező lelkekbe.

Ma már ez egy eltűnt álmom, melyet visszavarázsolni lehetetlen, — de megközelítését próbálni kötelességünk.

Az ifjabb nemzedék nem tehet róla, nem oka, ha más milióbe jutván, megváltozott világfelfogás, hajszoló életküzdelem, kifejtettebb anyagi érzék, a gyakorlati élet parancsoló szüksége, mely a boldogulás útját más mezőn keresi: összejátszó körülmények, változott viszonyok széttépik lelkében az idealizmusnak ragyogó selyemszövetét, oltogatják az ég felé törő magasabb eszmények szikráit, hiszen lépten-nyomon hallja a hamis tudomány hirdetését, a maga hiányos anyagi ellátásánál tapasztalja is, hogy: „az idealista, a magasabb eszményeket kergető ember, — nem boldogul”.<sup>1</sup>

És ennek ellensúlyozására nem nyer megfelelő védelmi erőt a képző- és nevelő intézetben; nem talál izmosító láplálékot künn, a gyakorlati életben, hova élethivatása sodorja, sőt mondhatni: mentő-deszkaszál nélkül bedobja a teljes forrongásban és tisztázatlan zajgásban torlódó mindennapi élet áramlatai közé.

Iskolai és tanítási rendszerünk kizárja úgy a képző-intézet vallásosan ható és a hitbeli eszményeken megerősítő nevelés tudatos és célhoz vezető érvényesülését; mint az életben, népiskoláink belső életének vallásos irányban való vezetését és ennek ideálisabb, magasabb szempontok szerint való megalapozását.

Odajutottunk, ahol a vallástanítás is már csak „anyagával” számít, melyet a beosztott óra keretei

<sup>1</sup> Csak a Nirvánát váró elmékedő együgyűsége illik ez.

közt „el kell végezni” s ezzel elég tétetett a kívánalomnak s befejeztetett az eredményes „tanítás”.

A belső tartalom, az érzelmi hiúk megpendítése, a lélek vallásos melegségének megnyilatkozása figyelembe alig jönnek, ezek megteremtésére nincs is idő, mert alig lehet így is az „anyagot” elvégezni, már pedig ez a fő, első sorban ezt kérik számon.

Így aztán tanítunk „vallástant”, de hitbeli erősödést, meleg vallásos érzést nem plántálhatunk a növendékek lelkébe.

Az a mindenféle tanítási anyaggal agyongyötört tanító, aki a sablonos órarenddel még álmában is látásokban nyugtalankodik, a legtöbb esetben kifáradva kerül a vallástani órákra és elernyedtt lélekkel tömi a kijelölt anyag egy részét az agyvelőbe anélkül, hogy a szív és lélek érzelmét és melegségét képes volna felébreszteni és összhangba hozni az anyaggal.

Mondjuk meg még azt is, hogy a mai kívánalmakat tekintve, — az a tanító igen sok esetben nem is rendelkezik azzal a magasabb szempontból kívánatos — vallástudományi készséggel, bibliai jártassággal, amely pedig paedagógiai eljárásában a dolog természeté szerint, szinte elengedhetlen követelmény volna. Így aztán nem csoda, ha a kezelésnél a vallástani anyag teljesen egy színvonalra kerül a többi reális anyag kezelésével; hideg és számszerű lesz az ügy, amint mai tanítási rendszerünk eleve is ilyené kárhoztatja.

\*

Az egyetem áldozati oltárát tekintve és a mi kincseink, kollégiumunk sorsa felett tépelődve ilyen gondolatok támadnak agyunkban és efféle tapasztalati igazságok vonulnak el szemünk előtt, amelyek önkéntelenül is kiváltják lelkünkben a nagy és féltelmes kérdést:

*Mi sorsa lesz a mi iskoláinknak?*

Mi történik velünk, ha az egyetemes, kulturális fejlődés útján, minden fokon, összelalázkodunk a haladás, az intézményes kialakulás követelményeivel?

... Ez aggodalomterhes, általános nagy kérdések tömegét ezúttal felvetett kérdésnek hagyva; az egészről csak egy részt szakítok ki, t. i. a *népiskolák fennmaradásának* kérdését s erről óhajtván véleményemet elmondani, egyenesen megkérdem:

*Fent kell-e tartanunk továbbra is népiskoláinkat? — és*

*ha igen, — minő biztosítékkal rendelkezünk azok megtarthatása, korszerű fejlesztése és megfelelő, reánk nézve hasznos hozó berendezése érdekében?*

Csak a következő alkalommal akarván ezekről bővebben szólni, most befejezősképen azt az igazságot szögezem le, hogy: népiskolai életünk gyöngé, beteges. Egészségtelen, kopár mezőkön kísérletezik megújodáshoz jutni, holott jó részben hiányzik ehhez az életfeltétel, mely képesítené az egész intézményt tervszerű fejlődésre úgy, hogy régi vezető szerepében mind kulturális szempontból dicsőségesen versenyképes; mind az egyetemes egyház érdekében teljesen hasznos tényezővé válhassék.

Meg kell azért változni főben és tagokban, külső és belső berendezésben az egész intézménynek, ha azt akarjuk, hogy azok az iskolák, melyeket büszkén ma is „az egyház veteményes kertjének”

nevezünk, nemcsak névleg, de tényleg is, munkájuk hatásában, valóban református iskolák legyenek.

A név magában élettelen csengő érc, mely nem érdemli meg a követelt áldozatot; de a lélek az uralkodó szellem, ezekben élő munka s ennek külső hatásában is látható megnyilatkozása: valóban tényleges erő, mely a romokból is új életet fakaszt.

Sinka Lajos.

## Tanügy.

**Bölcészeti fakultásunk erőnyeresége.** A főiskolai igazgatótanács, a bölcészeti-kar előterjesztése alapján dr. Pröhle Vilmost a németnyelvi, Sinka Sándort pedig a latinnyelvi pedagógiai szeminárium vezetésével bízta meg. Dr. Pröhle ez évben a dr. Schmidt Henrik eltávozásával megüresedett német nyelvi tanszéken helyettesi minőségben van alkalmazva. Sinka Sándor főgimnáziumunk nyugalomba vonuló tanára, akit tehát e kitüntető megbízás révén kollégiumunk nem fog elveszíteni a jövőben sem.

**Hódmezővásárhelyi főgimnáziumunk** tanárkara és ifjúsága oly szép sikerű Mikszáth-ünnepet rendezett, hogy az erkölcsi haszon mellett, mely az övék marad s melyre mi büszkeséggel tekintünk, 300 kor. anyagi hasznot is mutattak fel s ezzel megvetették alapját, mint kezdeményezők a felállítandó Mikszáth-szobornak.

**Anyák iskolája.** Dr. Gidófalvy István kolozsvári közjegyző s az ottani református egyház nagynevű főgondnoka, nagyfontosságú humanus intézményt teremtett meg, buzgó szakemberek közreműködésével. Felállította az „Anyák iskoláját...”, melynek az a célja, hogy a nőket anyai kötelességeik teljesítésében oktassa és támogassa. Működése hármas irányú: heti előadások rendezése, — gyermekügyi tanácsok és segélynyújtások minden egyes esetben, azoknak, akik hozzájuk fordulnak — s végül sajtó útján országosan terjeszteni a gyermek-ápolás ügyét. Azoknak a szegénysorsú anyáknak, akik gyermekeiket az anyák iskolája tanácsadása szerint sikerrel nevelik, még jutalmat is adnak.

**A theol. tanulmányok meghosszabbítása.** Nem róluink magyarokról s reformátusokról van szó, nelessék megijedni. A német katolikusok mozgolódnak aziránt, hogy a 4 évi theológia 5 évre bővültesse. Igen, mert náluk a 4 évből 1 évet a szemináriumi gyakorlati irányú képzés foglal el teljesen s csak 3 év jut a tudományos kiképzésre.

**Népiskolai szakfelügyelet.** A róm. kath. egyházban az egyes megyék területeire népiskolai szakfelügyelői állásokat akarnak szervezni; a szakfelügyelőknek semmi más mellékes foglalkozásuk nem lenne. Egyik kath. lap csak úgy diktálja, hogy aztán ezeket a felügyelőket be kell választani a megyebizottságba is, hogy ott is szolgálhassák a róm. kath. iskolák érdekeit.

**Nagyszalontán** a tanítószegélyek kérdő-íveken meg-szavaztatta a szülőket aziránt, hogy óhajtsák-e az egyházamban való tanítást? Az eredmény az lett, hogy a szülők csekély kivétellel mind az egyházamban való tanítás mellett nyilatkoztak. Újabban úgy látszik, hogy a vidéki iskolákban is egyre több

helyen megkedvelik az egyházamban való tanítást. Így vezették azt be nem rég Keeskeméten is.

**A galíciai tanítók** Lembergben óriási gyűlést tartottak, mely a legszebb rendben s komoly csöndességben folyt le. 12 ezer tanító jelent meg, kik egytől-egyig aláírták, fizetésük javítása érdekében a kormányhoz intézett memorándumot. Kíváncsian várjuk, hogy az osztrák tesz-e valamit tanítói érdekében. Mert Ausztria csak házasodik és katonásdit játszik, — ez utóbbit a mi bőrünkre. Hát a maga emberségéből vajjon mit fog adni a nyomorgó tanítószegélynek?

## KÜLÖNFÉLÉK.

**Lugostól—Mezőtúrig.** Lugos messze a délvídeken fekszik, maga is félig-meddig nemzetiségi város s a legkisebb felekezeti benne a magyar. Mezőtúr az alföld északi részén épült nagy magyar város és lakói is jórészt egyházunk hívei. Nagy közben vetés van a kettő között s az elmúlt héten azért mégis egy titkos összeköttetés létesült közöttük. Azért is, mert amerre csak a mi híveink laknak, északról délre és keletről nyugatig, egyformán éreztük a páratlan nagy magyar pap és szónok *Gergely Antal halálát* és vele együtt szívünkbe zártuk a másik két hirtelen elhunyt pályatársunk, a Losonczy csengertótfalusi és a Hatvani Pál nyirgyulaji lelkész nevét is. Három családos magyar kálvinista pap szállott egy héten a sírba. Mindegyik után szép család, bús özvegy és gyámoltalan gyermekek maradtak. Ezeknek a szegény sorsát karolta fel és vette szívére az Orle s ezeknek az érdekében kezdődtek meg az ország minden részében azok a híres Kálvineum ünnepélyek, amelyek Székesfehérváron, Mórton, Ungváron, Komáromban s most Lugoson, minden faj- és felekezeti különbség nélkül a legfényesebb közönséget gyűjtötték össze és a Kálvineum mellett a magyar református egyháznak is rokonszenves, jóakaró barátokat szerettek. A Kálvineum-estélyeknek szeretett püspökünk és a Kálvineum elnöke mellett egyik legragyogóbb pontja a Gergely Antal előadása volt. Saját holdog családi köréből kiindulva megindítóan tudta ecsetelni a szegény papi árvák sorsát. Illő, hogy az ő elmaradt kicsinyeinek gondját meg mi s az Orle tagjai vegyük magunkra. Kell, hogy ebben is kövessük a vezérnek példaadását, aki szombaton és vasárnap még Lugoson fárad és áldozik a Kálvineumért és kedden, a vasutról is alig leszállva, megy tisztességet tenni a magyar református papikar büszkeségének, a Kálvineum hőségének,

Gergely Antalnak, kinek emlékezete kelettől nyugatig, déltől északig, Lugostól—Mezőtúrig s fel a Kárpátokig legyen áldott.

**Gergely Antal belmissziója.** A mi felejthetetlen örökre siratott, ifjan elköltözött testvérünk, Gergely Antal nem csupán a szónak volt a mestere. Érdekelte a való élet; belemélyedt annak apró-cseprő bajaiba s szeretettel csüggött a legkisebb s legegyszerűbb papi kötelesség betöltésén is. Különösen lelkes híve volt a belmisszióknak. Még pedig a maga módja szerint. Az a magyar-zsinóros kabát, amibe közöttünk állandóan járt-kelt, nem csupán külsőleg, hatásvadászó cifraság volt nála, hanem egy igazi erős magyar lélek „disze és boglára”. Ilyen magyarizú és erejű volt az ő belmissziója is. A külföldi nagy példákat nem hozta s találta fel azon nyersen a magyar népnek, hanem áldott jó lelkében igazán magyarrá tette azt. Legszebb s legkedvesebb alkotása volt az ifjúsági-egylet, mely az egész országban a legelső között valót. Külföldi vendégeink rendszerint meglátogatták s dicsekedéssel emlegették a mezőtúri ifjúsági egyletet. Ezenkívül lelkes híve és munkása volt Gergely Antal a vasárnapi iskoláknak is. Múlt ősszel, az angolok látogatása alkalmával lelkesen magyarázta e sorok írójának, hogy a mi viszonyainkhoz alkalmazva, hogyan valósította ő meg Túron a vezetése alatt levő iskolákban a gyermek-evangélizációt? Eszerint minden hétfőn reggel az első óra evangélium óra, midőn a tanítók ének után maguk imádkoztak, majd a gyermekekkel felváltva bibliát olvastatnak s magyarázzák rendszerint azokat a fontosabb evangéliumi részleteket, amelyek a tantervben ismeretlenek. A tanítás előkészítését pedig ő maga végezte; egyénisége varázsaival lelkesítve a tanfőnököket a modern belmisszió szolgálatára! Ezekből a lelkileg gondozott gyerekekből kerültek ki aztán konfirmáció után az ifjúsági-egylet tagjai; s ezekből remélt ő egy új nemzedéket nevelni magának. Mert az a sok-sok küzdelem, amiben része volt, mint lelkésznek, nem csüggasztette el, sőt teltre lelkesítette ezt a mindenképpen nagy embert. Óh, jaj, hogy a magvető csak az ifjú plánta virágaiban, biztató virágaiban gyönyörködhetett csupán. És a gyümölesérés idejét nem érthette meg!

**Elhunyt lelképásztor.** Egy közszeretettben álló református lelkész dőlt ki az élők sorából folyó hó 9-én este 8 órakor. *Losonczy Gusztáv* komlódtótfalui lelkész a „Kedves Testvér” életének 64-ik, házasságának 34-ik, lelkészkedésének 41-ik évében. Temetése 12-én d. u. 2 órakor kezdődött s nagy részvét mellett folyt le, hívein kívül százával jöttek Csepregből s a többi szomszédos községekből, úgy, hogy a résztvevő közönségnek fele sem fért meg a templomban. Kedves Testvér! Legyen áldásos emléked!

**Adomány.** Pinczés Imre debreceni lakos az épülő Árpád-téri templom részére 2400 korona értékű új harangot öntet.

**Egyetemes konventünk** elnöksége a konvent rendes ülését folyó évi április hó 24-én d. e. 10 órára hívta össze Budapestre.

### Református Estély Lugoson. (1912 február 10.)

A lugosi református egyház életében a város és Krassószörény vármegye intelligens közönsége előtt soká fennmaradó és kedvesen emlékezetes lesz az az estély, melyet folyó hó 10-én főtiszteletű és mélt. dr. Baltazár Dezső püspök úrnak és méltóságos Medve Zoltán Krassószörény megye főispánja védnöksége alatt rendezett a lugosi református egyház. Püspök urunk Hajdu Zsigmond titkárja kíséretében 10-én, délután 4 óra 10 perckor érkezett Lugosra, hol a város nagy és előkelő közönsége felekezeti különbség nélkül ünnepélyes hanuglatban várta az érkezőt. A város részéről a polgármester, az egyház részéről a főgondnok úr üdvözölte a szíves örömmel fogadott vendéget; püspök urunk viszonzválasza után a vármegye házához kísért bennünket hosszú kocsisor, hol dr. Medve Zoltánnak, a Debrecenből is előnyösen ismert Medve család (a kollégium alapítói) kiváló tagjának, krassószörénymegyei főispán úrnak voltunk szívesen látott vendégei. Szívesen látott, mondom, mert úgy a házigazda, mint művelt lelkű felesége Perczel Marienne ömlesztősége a magyar vendégfogadásnak olyan bizonyosságát és jelét adták, mely a hosszú útnak fáradsalmait is teljesen ellelejtette. A református estély 9 óra után vette kezdetét oly előkelő nagyközönség jelenlétében, hogy a szálló nagytermei is szűknek bizonyultak. A műsort a lugosi magyar dal- és zene-egylet férfikara, ez a legkelkesebb magyar dalegylet nyitotta meg teljes precizitással adva elő Várföldy „Katonatemetés” című darabját; aztán püspök urunk lépett a pódiumra és mind eszmékben s gondolatokban gazdag tartalmú beszédével, mind a szónoki varázs teljes hatalmával foglyul ejtette a közönséget. Egy érzés vált ki minden szívből, egy hang minden ajakról és ez csak ennyi volt: ehhez fogható még nem hallottunk Lugoson! Nemes Elemér igazfalvai lelkész felesége Lichentein Theodóra úrnő francia, magyar és német énekszámait hallottuk aztán, kit zongorán férje kísért. Szép dolog. Művész pár lakik az igazfalvai parókian. Nagy tetszést aratott és kellemes hangulatba hozta a közönséget Szabolcska Mihály felolvasott költeményeivel; egyik szebb volt a másiknál. Ezután dr. Szücs Géza főgimnáziumi tanár tartott felolvasást a Romániában élő magyarokról s végül a lugosi dalárda remek énekszámára zárta be a minden ízében szép ünnepélyt, melynek jövedelme, 2600 korona egyenlő mértékben fog megoszlan a lugosi református templomban építendő orgona és a Kálvineum között. Az ünnepély után bál volt, ennek lefolyását nem illeszttem e tudósítás keretébe. Fényes volt! Február 11-én, vasárnap látogatásokat tettünk az egyházak, a város és a vármegye előkelőségeinél. Délben a püspök tiszteletére nagy ebédet adott a főispán, hol minden felekezet lelkésze, a város és vármegye főbb tisztviselői, hivatalfőnökei mind jelen voltak. Az ebédet a főispán úr kedves feleségének jelenléte tette kellemessé, kire püspök urunk megkapó pohárköszöntőt mondott. Ebéd után a vármegyei szegényházat és közkórházat látogattuk meg. Ez utóbbinak párja talán széles e hazában nincsen. Este 6 órakor útra keltünk, 11-én délben Debrecenbe érkeztünk. (H.)

**Halálozás.** Hatvan Pál nyírgyulaji lelkész folyó évi február hó 6-án meghalt. Béke poraira!

**Nemeslelkű adomány.** Jákó Imre bozovicsi kir. járásbíró a főiskolai internátus alapja javára 1000 koronás alapítványt tett. Főtiszteletű püspök úrhoz intézett levelében elmondja, hogy mily sok kedves emlék s örökös hála fűzi őt az Alma Materhez, s most hálája bizonyosságul küldi alapítványát. Vajha sokakban, akik tehetik, felébredne a vágy: b zónyságot tenni szeretett főiskolánk iránti hálájukról.

**Gyógypedagógiai előadások.** Gácsér József debreceni siketnémaintézeti igazgató, főiskolánk tanítóképezdénjén gyógypedagógiai előadásokat tart az ifjúságnak. Hogy ezeknek a szakszerű, életbevágó előadásoknak mily nagy fontossága van a jövő tanítóira nézve, azzal mindnyájan tisztában lehetünk. A buzgó szakelőadót méltán illeti ezért a legteljesebb elismerés.

**Pokoly József** kolozsvári theol. tanárt tudvalevőleg a debreceni kollégium választotta meg a filozófiai karra, történettanárnak. Mint értesülünk, Pokoly még ez iskolai évben megtartja kolozsvári katedráját, de ottani egyházi főhatósága engedélyével, már most, a II. félévtől kezdve Debrecenben is megtartja előadásait. Tehát óráira minden héten átjár Kolozsvárról Debrecenbe. A meghívást részére a debreceni egyház, mint az ő tanszékének alapítója, és fenntartója, — részére már ki is adta.

**Ügyes amerikaiak!** Az amerikai Magyar Reformátusok Lapja minden olvasójának, aki egy egész évre előfizet, ajándékba egy angol-magyar szótárt, aki pedig a magáé mellett egy új előfizetést is szerez: egy díszes angol bibliát ad. Jobb szeretettük volna, ha magyar bibliát ad a szerkesztő előfizetőinek. Félő, hogy ez az élelmesség az elangolosítás szolgálatára lesz!

**A kúszszállási egyház** presbitériuma január 31-én ünnepélyesen iktatta be hivatalába újonnan választott főgondnokát és három új presbitert. Ugyancsak Kúszszállásról vesszük az örömhírt, hogy ottani főgimnáziumunk tanári kara „munkásgimnázium” címen népies előadás-sorozatokat tart, a gimnázium tornacsarnokában. Ez évben előadásait ipari rajztanfolyammal bővítették ki... Ime a mieink, mindenütt a liberális haladás és a felekezeti szűk korlátokon felül álló kultúra szolgálatában állanak.

**Egy római hiradás szerint** valami nagystilű csaló, papi fógába bújva, végigpumpolta az oltani vagyonosabb papokat, sőt Úram bocsá' — magát a pápát is. Még misézett is valamelyik templomban, pedig a tájékan se járt soha a theológiának. Mikor letartóztatták, azzal dicsekedett, hogy 1000 líránál kevesebbet senkitől se fogadott el.

**A bukaresti ág.** evangélikus templom leégett! A tűz vigyázatlanságból származott. Mint írják, a templomban a királyné számos nagyértékű ajándéka is odapusztult.

**Belgrádi missió.** A régebbi időkben a pancsovai lelkész kötelességei közé tartozott az is, hogy Belgrádban élő református hittestvéreink lelki gondozását ellátta. Később évtizedeken át ez a nemes, szép munka

teljesen feledésbe ment, nem személyi, hanem fájdalom! sokkal inkább politikai okokból. A pancsovai református lelkész sehogyse szivlelték a belgrádi szerb vezető körök. Most pedig a pancsovaiak lelkes, buzgó pásztora feltámasztotta halottaiból a szerb missiót. Gachal János, ki ezt az állást csak nemrég foglalta el, egyháza múltjának tanulmányozása közben felfedezte ezt az elhanyagolt munkakört. Memorandumot készített tehát a belgrádi s általán szerbiai missió érdekében s ezt főtiszteletű püspök úr útján felterjesztette a kormányhoz, hogy a kormány a maga közbenjárásával, diplomáciai úton nyissa meg az ajtót Szerbiába a pancsovai ifjú lelkipásztor előtt. A memorandum előadja, hogy csak magában Belgrád városában körülbelül 1000 magyar református hívő él, minden lelki gondozás, sőt lelkési szolgálat nélkül. Hisszük, hogy püspökünk buzgó közbenjárásának, ha kell, érélyes közbelépésének meg lesz a kellő eredménye. Gyűljetek, gyűljetek egybe s elevenedjete drága elszórt esontok!

**Missiói segély.** Egyetemes konventünk részéről leérkezett a püspöki hivatalhoz egyházkerületünk 1912. évi missiói segélye: 7300 korona.

**A debreceni református óvoda.** A debreceni református egyháznak egy óvodája van, az ispotálytelepen. Ez volt a legelső óvoda Debrecenben. Később minden óvodát a város állított fel és ma is vagy 25 óvodája van a városnak. Most a református egyház ezt az egy óvodáját is átadja a városnak, még pedig azért, mert ennek fenntartási költségei az ispotályi pénztárt terhelik s az így felszabaduló összeget az egyre szaporodó ispotályi kiadásokra fordíthatja az egyház.

**Oláh papok kongruája.** A nagyvárad papnöveldei botrányval kapcsolatban közöljük e pár adatot. Tudvalevő, hogy az oláh papok fizetését is kiegészíti az állam. De hogyan? Az alapfizetés beszámítása oly benevolentiával történik, hogy van olyik oláh plebánia, hogy 1400—1500 korona kongrua kiegészítést kap a „parintye”. Más helyen pedig az öreg oláh pap a lányait elvevő káplánok között felosztja az egyházat körzetekre és mindenik kapja a maga kongruáját. Néha 2—300 lélek esik egy-egy vőre. No lám, ott könnyebbne veszik a parochialis körökre való tagolódást! Csak az a bökkenő, hogy annak a magyar államnak a bőrere megy a játék, amelyet ők örökké gyaláznak és aknáznak.

**Tanítóképezdénk** növendékeivel a tanárikar ez év április havában, a húsvéti szünidők alatt tanulmányútra készül. Ezúttal a magyar tengerpartot fogják meglátogatni.

**Személyi változások.** Fóris Endre mezőberényi segédlelkész a tarpai egyház vallástanító lelkészévé választotta. — Gyökössy József segédlelkész Földéakra, Tarnóczy Lajos segédlelkész Szentésre (Futó Zoltán oldala mellé). Benedek Pál segédlelkész Neveidenfaluba osztotta be főtiszteletű püspök úr. — A Herpay Gábor segédtanár távozásával megüresedett helyre Gulyás Kiss Gyula IV. éves theologus alkalmaztatott segédtanárra.

**A mezőtúri egyház gyászjelentése.** Gergely Antal halálát a mezőtúri református egyház a következő szövegű gyászlapon tudatta: „A mezőtúri református egyházközség Tanácsa mély gyászba borulva jelenti, hogy fejének koronája, az Isten ígéjének tűzlelkű szolgája, nagytiszteletű *Gergely Antal* lelkipásztor úr, földi életének 13-ik, mezőtúri lelkipásztorkodásának 12-ik évében, folyó hó 11-én, este 8 órakor Megváltójához ment. Drága halottunk hült tetemét folyó hó 13-án, kedden d. u. 2 órakor a nagytemplomban tartandó gyászistenisztelet után fogjuk a felső-észi temetőben nyugalomra helyezni. „Akik sokakat az igazságra visznek, miként a csillagok, fénylenek örökkön örökké... (Dan. 12. 3.) Mezőtúr, 1912. évi február hó 12-én. Az Egyháztanács”.

**Halálozások hete.** Ez a hét a halálozások hete. Hétfőn temették Losonczy Gusztáv esengertótfalusi lelkészt, kedden Gergely Antalt, ugyanakkor már halva feküdt Hatvani Pál s most a hét végén haltak meg Debrecenben néh. Veress László tanár özvegye Szathmáry Teréz és végül Mácsay Sándor főiskolai tanár hitvese. Nagyon rá került a prófétai családokra a sor. Nagyon itt az ideje a Kálvineum megépítésének: nagyon nagy szüksége van az evangélium biztató szavának: vigasztaljátok, vigasztaljátok az én népeimet. Óh vigasztaljuk hát őket és sirjátok velünk.

**A Kálvineum** végrehajtó bizottsága szerdán a debreceni kollégiumban gyűlést tartott és elhatározta, hogy még a losonci Kálvineum megépítését ez évben végre hajtja, a hajdúböszörményit jövő tavasszal, a jövő iskolai évre elkészített s egy nagyobb szabású internátus létesítéséhez itt Debrecenben is lépéseket tesz.

**Az oláh diákok** minden időben rebellis természetű, féktelen szenvedélyű cím voltak. Megszoktuk tőlük, hogy sok jobb ügyhöz méltó temperamentummal és buzgó kitartással gyalázták a magyart. Zászlót égettek, abcugoltak, Bécsét imádták és így tovább. És amit előbb kellett volna emlegetni, ették azért a jó acélos magyar búza kenyérét. Hanem oly vakmerőségre még emberemlékezet óta nem ragadtatták magukat, mint most a nagyváradi róm. kath. szemnáriumban, magyar alapítványi pénzzel dédelgetett lizenhat oláh papesemete. Megtagadták kerekén az engedelmisséget, sztrájkoltak és tüntettek a kötelező magyar társalgási nyelv és a magyar éneklés ellen. Az a nullával határos csekély intelligencia, amit hazulról hoztak, egyáltalán nem volt elegendő az önfegyelmezésre: épen úgy jövődó lelkészi hivatásuk tudata. A legképtelenebb módon adtak tehát kifejezést magyarfaló gyűlöletüknek. Szerencsére Lányi igazgatóban emberükre akadnak. Ez elhúzta a nőtajukat s egymás után kihajigálta őket a szemnáriumból. — Eddig az ügy rendben volna. De most már jó a mártíromság: a külföld előtti gyalázkodás. Eszik ugyan továbbra is a magyar kenyeret s gyűjtik a parasztat a sok felől zaklatott ország és nép fejére. Az kellene, hogy a Lányi példáját kövesse az államhatalom s tartsa szemmel a jeles váradi oláh diákokat.

**Tanítók gyógyfürdője.** Megbízható helyről örömmel vesszük híret, hogy tanítók alapítás alatt álló,

társadalmi gyógyfürdője és gyermek nyaraló-telepe iránt az egész ország területén nap-nap után igen meleg érdeklődés, támogatás nyilvánul meg.

Székelyudvarhely város képviselő testülete midőn nagyobb mennyiségű részvényt jegyzett, meleg hangú átiratban kereste Magyarország összes városainak és nagyobb községeinek képviselő testületét: a tanítók fürdőjének részvények jegyzésével való támogatása érdekében. A tanító-egyesületek Országos szövetsége külön felhívásban ajánlja támogatásra a tanítósnak, ezen alapítást. Az Udvarhely vármegyei Tanítóegylet lelkes elhatározása alapján erejéhez mért tömeges részvényjegyzés után, kétessel járul a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy a szervezendő gyermek-nyaraló telep javára engedélyezzen az ország összes népiskoláiban gyűjtést. Az ország különböző vidékein lelkes tanítók részvényjegyzésre és további pártolásra szervezik az egész helyi társadalmat. Bankok ajánlják fel legmesszebb menő támogatásukat, hitel- és fogyasztási szövetkezetek sietnek részvényjegyzéseikkel bebizonyítani, hogy a tanítósnak nemcsak üzleti munkásságát kívánják, de közérdekű ügyeinek támogatásánál is ott vannak. De nincsen egyetlen foglalkozású kör, melyekből az emberek ne a lehemelegebb érdeklődéssel szemlélnék és támogatnák ezen, a köz javára és végtelen nagy hasznára megalkotni tervezett társadalmi zóna-fürdő és üdülő-telepeknek ügyét.

Magyarország osztantóságának, tanulóifjúságának és az egész társadalomnak használatára és gyógyulására megterteni egy teljesen modern berendezésű s e mellett olcsó zóna árszabású, az évnek minden részében használat, illetve szezon alatt álló hideg és meleg gőzfürdővel kapcsolatos gyógyfürdőt a Székelyudvarhely határában levő Szejke fürdőn: a felnőttek és gyermekek üdülő- és nyaraló-telepét a kitünő levegőjü, ivó- és fürdői gyógyborvízű nagybani (Erdővidék) Uzonka fürdőn a kijelölt cél, melynek szervezése a szervezett részvénytársasági alapon már ez idő szerint is biztosítva lévén, igen sokan az építendő magánvilla telkek után érdeklődnek és tesznek előjegyzéseket.

A tanítók társadalmi fürdője és üdülő-telepe az egész hazai közönség és gyermek sereg közegészség ügyét kívánja hathatósan szolgálni zóna rendszerrel, miért is azt az egész közönségnek meleg pártolására a legmelegebben ajánljuk.

A részvénytársaság szervezési munkálatait *Gyerkés Mihály* ig. tanító Székelyudvarhely, végzi, aki bármilyen irányú tájékoztatást készséggel megad és prospektust küld.

**Rövid hírek.** Egy angol társaság felkutatta a Názáreti József műhelye felett épült, de idővel rombadőlt kápolna fundamentumait s ott állítólag sok érdek, az őskeresztyénségre világot vető emléket találtak. — A főváros pedagógiai szemnáriuma zsúfolásig megtelt. A francia tanfolyamot túlszűfolttség miatt ketté is kellett választani. — A budapesti Bethlen Gábor-kör a múlt héten hangversennyel egybekötött mulatságot rendezett Nyíregyházán, fényes erkölcsi és anyagi eredménnyel. — Az országos tanáregyesület ez évi közgyűlését Zilahon tartja meg május 29. és 30-án. — A halasi református gimnázium mellé 200,000 korona segéllyel internátus épül. — Budán

a zsidók új „főtemplomot” építenek. — Gróf Széchenyi-Vanderbilt Gladys, a volt amerikai milliárdos kisasszony, Órmezőn 56 ezer korona költséggel óvodát építtetett. — Chinában a forradalom eltörölte a copfviselés kötelezettségét. Ez a copfviselés a mostani uralkodócsalád hagyománya volt s a nép rabszolgaságát példázta. — A vasárnapi iskolák vezetői 1913-ban Zürichben gyűlnek világkonferenciára. — Grünwald Béla dr. alsókubini származású vegyész a csikágói egyetem tanárává hívták meg. — A király a budapesti vakok intézetének 1000 koronát adott. — Újabb Szatmáron, Gödöllőn, Faddon és Bihar-püspökiben alakultak ker. ifjúsági egyesületek. — Hat buzgó úrinő 101 ezer koronát gyűjtött a Kolozsvárt létesítendő református leánynevelő-intézet alapjára. Köztük gróf Bethlen Pálné egymaga 57 ezer koronát.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA.

Szerkesztő helyettes: URAY SÁNDOR.

### Pályázat.

A debreceni református tanítóképző intézetben megüresedett rendes tanári állásra pályázat hirdettetik olyan református vallású tanárok, vagy tanárjelöltek részére, akiknek a történelem, földrajz, esetleg természettudományok középiskolai tanári oklevelük van, azzal a megjegyzéssel, hogy a megválasztott tanár heti 20 óráig szaktárgyain kívül esetleg más tárgyak tanítását is köteles teljesíteni.

A tanszék évi javadalmazása 2400 korona törzsfizetés, 800 korona lakáspénz és öt izben kétszáz-kétszáz koronás korpótlék. A korpótlék alapjául szolgáló időbe a másutt közvetlenül megelőzőleg töltött rendes tanári évek beszámíthatnak. A törzsfizetés később 2800, 3200 és 3600 koronára emelkedhetik. A megválasztott tanárnak emellett az idevonatkozó feltételek szerint igénye van az állami fizetésekiegészítésnek megfelelő fizetésekiegészítésre s az országos tanári nyugdíjintézet jogosított és kötelezett tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre, eddigi szolgálatukra, egészségi, családi állapotukra és hadkötelezettségi viszonyokra vonatkozó okmányokkal felszerelt és a tiszántúli református egyházkerület közgyűléséhez címzett kérvényeket 1912 március hó 15-ig a püspöki hivatalhoz adják be.

A megválasztott tanár tanszékét, székfoglaló értekezés tartásával 1912. évi szeptember hó 1. napján foglalja el.

Debrecen, 1912 február 2.

Dr. Baltazár Dezső,  
püspök.

933—1912.

### Pályázat.

Az érmelléki egyházmegyébe kebelezett, lemondás folytán megüresedett nagylétai egyház lelkészi állására.

Javadalma : Kézpénzben 330 korona, terményváltás 1284 korona, 37 hold szántó és 13 hold legelő föld évi béregyenértéke díjlevél szerint 1036 korona, 48 köbméter tűzifa beszállítása helyi értéke 432 korona. Stóla egyházkerületi szabályzat szerint mintegy 800 korona. A földek adóját az egyház fizeti. Összes érték hivatalos becslés szerint 3884 korona.

Pályázati kérvények minősítő bizonyítvánnyal és legújabb keletű szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve folyó évi március 10-éig küldendők be az érmelléki egyházmegye esperesi hivatalához Nagylétára.

Az állás május 1-én elfoglalandó.

Debrecen, 1912 február 15.

Dr. Baltazár Dezső,  
püspök.

842—1912.

### Pályázat

a nagykarolyi egyházmegyében levő *gencsi* református lelkészi állásra.

Javadalom :

1. Kézpénz 242 korona.

2. Ötven köből kétszeres búza.

3. 22 kat. hold s 1591 □-öl föld haszonélvezete.

4. Palástdíj egyházkerületi meghatározás szerint.

5. Kongrua 762 korona 93 fillér.

Beruházás nincs. Az állás 1912 augusztus első napján foglalandó el.

Kellően felszerelt pályázati kérvények márc. hó 10-ik napjáig küldendők Berey József espereshez Nagyecsédre (Szatmár megye.)

Dr. Baltazár Dezső,  
püspök.

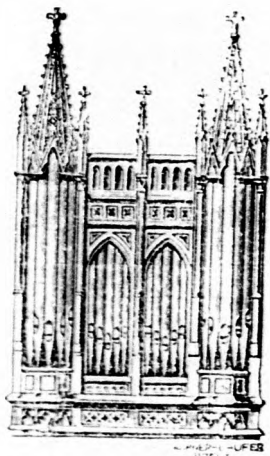
## HIRDETÉSEK

felvétetnek a kiadóhivatalban.

Csak első  
díjakkal  
kitüntetve.



Alapított  
1907-ben.



A pécsi  
orazágos  
kiállításon  
állami  
aranyérem  
mel kitün-  
tetve.



Alapított  
1897-ben

## Angester József és Fia

**P é c s.**

### Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlja kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek- tromos berendezésű

### Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitünő hangú

**HARMONIUMOK** minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.  
Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

## Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz

Ajánl :

### kályhákat

templom és iskolafűtésre.

••• Premiere folytonégők, •••

Takaréktüzhelyek, porszívók.

Nagyraktár minden nagyságu

◀▶ főző konyhákban. ▶◀

Alapított 1851-ben.

## DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete  
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Feljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköté- szeti, diszműcikkben és börmunkákban.

*Ima-, Énekeskönyv* s más *Egyházi műveket* töme- ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.**  
**Szent Bibliát és emléklapokat**  
**különleges diszkötésben jubil-**  
**leumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szöszéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még szám s e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások különleges munkákhoz, — mint *Diszablák, Emlék- lyp es aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stytusban, levéltári okmánytartók.*

## Novotny Antal

harangöntőde és  
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraön- tésére, valamint új ha- rangok és teljes ha- rangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Kü- lönösen ajánlja saját találmányu új mo- dern atlykaszott

### harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelme- sebb és mélyebb han-



giak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyel- nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-  
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgál- hatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy- éremmel kitüntetve.

Kérjen  
árjegyzéket.

Megyünk  
**iskola-  
ruhát**  
vásárolni



**NEUMANN M.** cs. és kir. udvari és  
kamarai szállítónál

férfi-, fiu- és leánykaruha-telep  
**DEBRECEN. Piac-utca 51. szám,**  
a főpostával szemben.

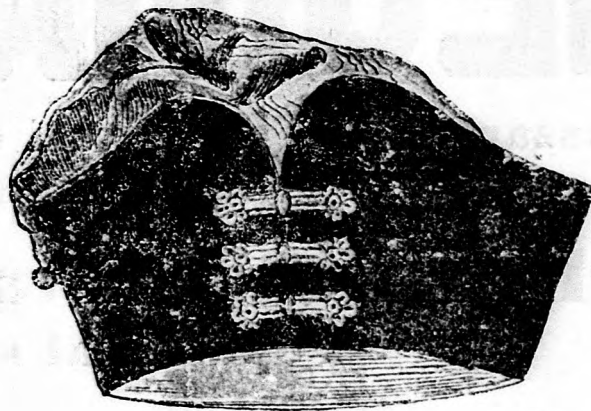
## Szántó József

papi- uri és egyenruhakészítő

**H ó d m e z ő v á s á r h e l y**

**10 korona darabja.** Ha legalább annyi áldozatot hoz a lelkészi kar minden tagja, hogy az egyenruhából a süveget viseli, már az is nagy lépés lesz az ORLE. által általános viselésre ajánlott egyenruha eszméhez.

A magyar ref. lelkészi-kar új süvege.



**Papi-ruha árjegyzéket  
bérmentve küldök!**

Teljes  
tisztelettel

**Szántó József**

papi uri és  
egyenruha  
o szabó. o

### Most megjelent

mintegy 250 oldal tartalmazó  
nagy képes tanszer és theologiai

### ÁRJEGYZÉKÜNKET

kivánatra készséggel küldjük in-  
gyen és bérmentve.

TANKÖNYVEK, az ország ösz-  
szes iskoláiban használtak, elő-  
nyös feltételek mellett kaphatók

### Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi  
könyvkiadóhivatalában

Debreczen.

A DEBRECENI

### Vas- és Rézbutorgyár r.-t.

Többszörösen kitüntetett és általánosságban

legjobb kivitelű

és minőségünek elismert gyártmányainak  
minden egyes darabja a *cég címkéjével*  
van ellátva.

**Beszerezhető:** minden nagyobb butor-  
és vaskereskedőnél, ::  
vagy közvetlen

:: DEBRECENBEN, ::

az Ispotálylapon levő

:: saját gyártelepen ::

szabott gyári árakban.



Elegáns, tartós, szép szabásu férfi,  
fiu- és leánykaruhák,

### téli öltönyök és felöltők

nagy választékban, előnyös árban

# NEUMANN M.

császári és királyi udvari és kamarai szállitónál  
szerezhetők be.

**DEBRECEN, Piac-utca 51. sz.**

**Főpostával szemben.**

Telefonszam 295.

Alapított 1845-ben.